

संस्कृतभारती (उत्तरतमिलाङ्गु)

परीक्षा – गीतासोपानम् - गीताशिक्षणकेन्द्रस्य तृतीयसोपानम् (Level 3)

अवधि: - घण्टाद्वयम्

अङ्का: 75

आषाढ़: प्लवसंवत्सर: ५१२३

आगस्ट-२०२१

नाम / Name in English _____

(Full name with initials / surname as it should appear in the certificate)

पञ्जीकरण-संख्या (Regn. No.) _____

जड़गमदूरवाणी सं. (Mobile No:) _____

Email id _____

वास-संकेत: (Res. Address with Pin Code) _____

Instructions :

1. If you have the facility, take a print out of the question paper and write your answers. Otherwise write the answers on a long size ruled paper.
2. Mention the details given above in the answer sheet before answering the questions. Mention the question number and write the answers only.
3. Fasten your papers neatly with a tag / pin.
4. Write your Name, Reg. no. phone no. and Name of Course on the back of the envelope.
5. Take a photo copy / scanned copy of your answer sheet on your mobile phone for your reference.
6. Hand over personally your Answer sheet to the designated Samskrita Bharati karyakarta. You can also send it by courier, private players like Dunzo or registered post. All answer papers must preferably be sent the same day or the next day before 5 pm (only for genuine cases). All those residing outside Uttara Tamilnadu should follow instructions given by your exam coordinator.
7. An oral test for 25 marks is held as part of this Examination. This test is compulsory. If your oral test is still pending then please contact your teacher or exam coordinator.

प्रथमः भागः

अ) इतरवचनद्वयं लिखत । (पञ्चानाम् एव)

5

१. विद्यार्थिनम्	विद्यार्थिनौ	विद्यार्थिनः (द्वि.)
२. राजा	राजभ्याम्	राजभिः
३. सुहृदे	सुहृदभ्याम्	सुहृदयः (च.)
४. सरितः	सरिदभ्याम्	सरिद्धः (प.)
५. दिशः	दिशोः	दिशाम् (ष.)
६. ऋत्विजि	ऋत्विजोः	ऋत्विक्षु

आ) निर्देशानुसारं वाक्यानि पूरयत । (पञ्च एव)

5

१. सर्वैः संस्कृतसम्भाषणाय ____ | (प्र+यत्, लोट) प्रयत्यताम्
२. भारते पुण्य-नदीभिः ____ | (वह + लट्) उद्यते
३. अस्माभिः सस्यानि ____ | (वर्ध्, तव्यत्) वर्धितव्यानि
४. छात्राः सर्वकार-सूचनाः ____ आसन् | (प्रति + ईक्ष्, शानच्) प्रातीक्षमाणाः
५. मया अर्धम्-कार्याणि ____ | (त्यज्, कर्मणि लिङ्) त्यज्येरन्
६. दुर्योधनेन भीमः ____ | निन्द्, कर्मणि लङ्) अनिन्यत

७. _____ छात्रेभ्यः चतुरः बालकः विषयान् ज्ञातवान् । पठद्धयः

(पठ, शतृ)

इ) वर्गे अनहं पदं चिनुत ।

4

- १) वाणी व्याहारः बुधः सरस्वती
- २) कटुः अमेध्यः तीक्ष्णः रुक्षः
- ३) शोभते हसति वर्धते पश्यति
- ४) अधीयानम् ब्रुवाणम् राजानम् आसीनम्

ई) वाक्यानि परिशील्य शुद्धं उत अशुद्धं सूचयत ।

5

- १) विशेषणविशेष्ययोः पुरुषभेदः भवति । (X)
- २) 'जयति' इत्यत्र 'जि' धातुः अकर्मकः । (X)
- ३) लृड्लकारः हेतु-हेतुमद्भावे प्रयुज्यते । (✓)
- ४) वस्त्रं योग्यतायाः प्रधानं न । (X)
- ५) मान/ आन इति द्वयमपि शानच्-प्रयोगे भवति । (✓)

उ) भावार्थ २-३ वाक्यैः लिखत । (द्वयोः एव)

5

- १) शयानं चानुशेते हि तिष्ठन्तं चानुतिष्ठति ।
अनुधावति धावन्तं कर्म पूर्वकृतं नरम् ।
- २) जितक्रोधेन सर्वं हि जगदेतद्विजीयते ।

३) पदं हि सर्वत्र गुणैर्विधीयते ।

४) आपत्काले च कष्टे च नोत्साहस्त्यज्यते बुधैः ।

ऊ) पूरयत ।

4

१) करोति - कुर्वन् । ददाति - ददत्

२) पतति - अपतिष्यत् । आ + गम् (गच्छ) - आगमिष्यत्

३) रम् - अरम्यामहि । दृश् (पश्य) - अदृश्यामहि

४) वन्दते - वन्दमानः । ब्रूते - ब्रुवाणः

ऋ) आवरणे दत्तस्य उचितरूपेण रिक्तस्थानं पूरयत ।

5

१) प्रसिद्धायां नगर्या सा न्यवसत् । (प्रसिद्ध)

२) गृहे पञ्चमिः (५) जनैः सह भवितव्यम् इति सूक्तिः वर्तते ।

३) योगी आत्मानं युज्जनः सुखम् अश्रुते । (युज् + शतृ)

४) यदि सर्वे मतदानम् अकरिष्यन् तर्हि एषः विजयम् अलप्स्यत । (लभ्)

५) नवतिभ्यः (९०) बालकेभ्यः पुरस्काराः दत्ताः ।

ऋ) द्वयोः सुभाषितयोः सामान्यम् अर्थं स्ववाक्यैः लिखत ।

6

1. गते शोकं न कुर्वीत भविष्यं नैव चिन्तयेत् ।

वर्तमानेषु कालेषु वर्तयन्ति विचक्षणाः ॥

2. मिथ्यारूपं न सन्दर्श्य केनचित् कर्हिचित् व्लचित्।

यथार्थेऽवगते सद्यो दुर्गतिस्तस्य जायते ॥

3. अल्पानामपि वस्तूनां संहतिः कार्यसाधिका ।

तृणैरारभ्यते रज्जुः तया नागोऽपि बध्यते ॥

लृ) उचितं चित्-चन-प्रयोगं कृत्वा रिक्तस्थानं पूरयत ।

4

ग्रामीणः कश्चित् धन-सम्पन्नः गृहं निर्मातुम् उद्युक्तः । सः

दारुसंग्रहाय कांश्चित् कर्मकरान् नियोजितवान् । ते वनं गताः ।

कञ्चित् महावृक्षम् एकं परशुभिः छित्वा पातितवान् । तेषु

केचित् कर्मकराः बहून् दारुखण्डान् विदारितवन्तः । मध्याह्ने
भोक्तुं ते कस्मिंश्चित् अर्ध-दारिते दारुखण्डमध्ये कीलकं निक्षिप्य

गताः । कुतश्चित् तत्र एकः वानरयूथः आगतः । तेषु एकः

बालवानरः इतस्ततः उत्पतन् अर्धदारिते दारुमध्ये उपविष्टः ।

कथञ्चित् तस्य लाङ्गूलं तन्मध्ये प्रविष्टम् । सः चापलात् कीलम्

आकृष्टवान् । तदा अर्धदारितं खण्डद्वयं संलग्नम् अभवत् । कैश्चित् वानरैः

साहाय्यं कृतम् । तथापि बालवानरस्य लाङ्गूलं निष्पिष्टं जातम् ।

बालवानरः मृतः ।

ए) पदानि उपयुज्य वाक्यानि रचयत । (पञ्च एव)

5

१) स्यात् २) खिद्यमानम् ३) त्यक्तव्यानि ४) आपतन्त्यः

मन्दिरे अद्य उत्साहः स्यात् ।
कृष्णः युद्धभूमौ खिद्यमानम् अर्जुनं दृष्टवान् ।

अस्माभिः दुष्टवचनानि त्यक्तव्यानि ।

वृष्टिकाले मार्गे आपतन्त्यः वृद्ध-महिलाः वेदनां अनुभूतवन्तः ।

यदि भीष्म-पितामहः तस्य पित्रे प्रतिज्ञां न अदास्यत् तर्हि महाभारतम् एव न अभविष्यत् ।

५) अभविष्यत् ६) लभते ७) गृह्णीयुः:

भवान् सर्वदा पुरस्कारं लभते । वृद्धपुरुषाः दण्डान् गृह्णीयुः ।

ऐ) ५ / ६ वाक्यैः विवृणुत ।

4

विशेषणविशेष्यभावं सोदाहरणं विवृणुत ।

अथवा

अमरकोषः ।

ओ) पूरणप्रत्ययान्तपदेन रिक्तस्थानं पूरयत ।

4

१). पङ्क्तौ स्थितेषु प्रथमं (1) बालकम् आहवयतु ।

२) सप्ततिमं (70) क्षोकम् अहं न जाने ।

३) त्र्योदश्यां (13) तिथौ संस्कृतव्याकरणं न अधीयते ।

४) वराहमिहीरः षष्ठे (6) शतके आसीत् इति परिगण्यते ।

द्वितीयः भागः

अ) अनुच्छेदं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तरं लिखत ।

10

१ अस्ति मगधदेशे चम्पकवती नाम अरण्यम् । तस्यां चिरात् महता स्नेहेन
मृगकाकौ निवसतः । स च मृगः स्वेच्छया भ्राम्यन् केनचित् जम्बुकेन
अवलोकितः । तं दृष्ट्वा जम्बुकः अचिन्तयत् "आः ! कथम् एतत् मांसं
सुल्लितं भक्षयामि ? प्रथमं विश्वासं तावद् उत्पदयामि "- इति आलोच्य

२

४ उपगम्य अब्रवीत् । "मित्र! कुशलं ते" ? मृगेण पृष्ठं "कः त्वम् "? स ब्रूते "क्षुद्रबुद्धिनामा जम्बुकः अहम् । बन्धुहीनः मृतवत् निवसामि । त्वां मित्रं प्राप्य पुनः सबन्धुः जीवलोकं प्रविष्टः अस्मि " । मृगेण उक्तम् - "अस्तु "। पश्चात् यदा सविता अस्तं गतः तदा तौ मृगस्य वासभूमिं गतौ । तत्रैव चम्पक-वृक्ष-शाखायां सुबुद्धिनामा काकः मृगस्य चिरमित्रं निवसति । तौ दृष्ट्वा काकः अवदत् - " सखे ! चित्राङ्ग ! कोऽयं द्वितीयः "? मृगः अवदत् "अस्मत्-सख्यम् ^४ इच्छन् आगतः जम्बुकोऽयम् "। काकः - " मित्र! अकस्मात् आगन्तुना सह मैत्रीं न युक्ता "। श्रुत्वा कुपितः जम्बुकः "मृगस्य प्रथम-दर्शन-दिने भवान् अपि आगन्तुः एव आसीत् । यथा अयं मृगः मम बन्धुः तथा भवान् अपि" इति अवदत् ।

एकदा रहसि शृगालः ब्रूते " सखे चित्राङ्ग ! वने एकदेशे सस्यपूर्ण क्षेत्रम् अस्ति । नीत्वा दर्शयामि "। इत्थं सः मृगः प्रत्यहं तत्र गत्वा सस्यं खादति । क्षेत्रपतिना मृगं ग्रहीतुं नियोजिते पाशे बद्धः मृगः अचिन्तयत् - " माम् इतः त्रातुं मित्रात् अन्यः कः समर्थः"? तत्रान्तरे जम्बुकः तत्रागतः । मृगस्य "त्रायस्व माम् " इति वचनम् अश्रुत्वा " एषः पाशः स्नायुना निर्मितः । रविवासरे कथम् एतं दन्तैः स्पृशामि "? इत्युक्त्वा कुत्रचित् आत्मानम् आच्छाद्य स्थितः । सायंकाले काकः मृगम् अनागतम् अवलोक्य अन्विषन् आगतः । काकः मृगम् उवाच " सखे ! मया पूर्वमेव उक्तम् 'सः वञ्चकः' इति । त्वम् आत्मानं मृतवत् संदर्श्य वातेन उदरं पूरयित्वा स्तब्धीकृत्य तिष्ठ । यदा

६

अहं शब्दं करोमि तदा त्वम् उत्थाय सत्वरं पलायिष्यसे "। आगतः क्षेत्रपतिः
मृगम् अवलोक्य "स्वयं मृतः अस्ति"! इत्युक्त्वा मृगं बन्धात् मोचितवान् ।
ततः काकशब्दम् आकर्ण्य मृगः सत्वरम् उत्थाय पलायितः । क्षेत्रपतिना
क्षिप्तेन लगुडेन शृगालः मृतः । वञ्चकस्य फलम् आपतितम् ।

१) मृगकाकौ कुत्र निवसतः ?

२) मृगं दृष्ट्वा जम्बुकः किम् अचिन्तयत् ?

३) जम्बुकम् अवलोक्य काकः किं ब्रूते ?

४) गद्यांशात् एकं शत्रन्तम् एकं ल्यबन्तं च पदं चित्वा लिखत ।

५) किं मृगस्य द्वयोः मित्रयोः नामनी उचिते । उत्तरं समर्थयत । आम्

६) काकः कम् उपायम् असूचयत् ?

७) अनया कथया किं गृह्यते युष्माभिः ?

८) पाशः केन निर्मितः ? स्नायुना

९) क्षेत्रपतिना - अत्र का विभक्तिः ? ३

१०) मैत्री - अस्य पर्यायपदं लिखत । सख्यम्

इ) अथः दत्तानां शब्दानां निर्दिष्टं विभक्तिरूपम् उपयुज्य

वाक्यरचनां कुरुत ।

3

1. 'त्रि' – ऋषी. चतुर्थी मया तिसृभ्यः महिलाभ्यः नूतनवस्त्राणि दत्तानि ।

2. चतुर् – नपुं. द्वितीया वानरेण चत्वारि फलानि खादितानि ।

3. अष्टन् – प्रथमा अष्ट छात्राः अद्य विद्यालयं न आगताः ।

ई) एकं विषयम् अधिकृत्य 10-12 वाक्यैः लघुप्रबन्धं लिखत । 6

1. कथं भवान् / भवती अस्मिन् कोरोनाकाले आर्तानां साहाय्यम्

अकरोत् ?

अथवा

2. भवतः / भवत्याः दृष्ट्या २०२५तमे वर्षे संस्कृतगृहाणि अधिकानि

कथं निर्मातुं शक्तुमः ?

वदतु संस्कृतम्

शुभम्

जयतु संस्कृतम्